

УДК 327.83

*Михайло Іванович Онищук,
Тетяна Олександрівна Романова*

ВІДРОДЖЕННЯ БЕССАРАБЬСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ РУМУНСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ ЦЕРКВОЮ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ЦІЛЕЙ РУМУНІЇ

Постановка проблеми в загальному вигляді. В сучасних умовах певні політичні сили Румунії спрямовують свої зусилля на об'єднання всіх “румунських історичних провінцій” в унітарну національну румунську державу. Звертає на себе увагу той факт, що українські землі північної Буковини та півдня Бессарабії розглядаються ними як частина “Великої Румунії”.

Одним з важелів, що використовують прихильники ідеї “Великої Румунії”, є релігійні протиріччя. Для поширення впливу на населення територій, що знаходяться в сфері інтересів Румунії, керівництво Румунської православної церкви (далі — РумПЦ) намагається відродити Бессарабську митрополію, яка колись охоплювала Буковину та Бессарабію.

Для підтвердження “законності” створення “Великої Румунії” залучалися відомі румунські історики (Н. Йорга, К. Джуреску, А. Ксенопол, І. Ністор та ін.), зусилля яких були спрямовані на пошук аргументів, що підтверджували б етнічні, історичні та географічні “права” Румунії на всю Буковину та Бессарабію.

В матеріалах, які попередньо опубліковувались на тематику відновлення Бессарабської митрополії РумПЦ, основна увага приділялася протистоянню між Румунським та Московським патріархатами на території Республіки Молдова та України. В основному, дана тема розглядалася в контексті посилення політичного впливу Румунії в Молдові. Україна зачіплялась лише частково і розглядалась як релігійна складова даного питання.

Актуальність проблематики полягає в необхідності своєчасного виявлення загроз національній безпеці України, в тому числі і з

боку Румунії, яка шляхом навіювання певних поглядів та думок серед віруючого румунського населення прагне посилити вплив в районах компактного проживання власної національної меншини на території України.

Мета статті — проаналізувати використання релігійного чинника щодо реалізації зовнішньополітичних цілей Румунії та створення підґрунтя для виправдання ймовірного втручання у внутрішні справи України із залученням релігійних кіл. Завдання статті: 1) розглянути історію дії Румунської православної церкви на території Буковини та Бессарабії; 2) проаналізувати з позицій загроз національній безпеці України намагання Румунія за допомогою Бессарабської митрополії посилити прорумунські настрої серед місцевого українського населення, в першу чергу, віруючого.

Історія Бессарабської митрополії тісно пов'язана з Галицькою митрополією. За часів князя Данила Галицького бессарабські землі входили до складу Галицького князівства. У середині XV століття Бессарабія потрапила під владу турок. В такому стані вона проіснувала до російсько-турецьких воєн. У 1808 році був утворений Молдово-Валахський екзархат в складі Російської православної церкви, який підпорядковувався Київському митрополиту. Однак, в результаті Бухарестського мирного договору 1812 року між Росією і Туреччиною в складі Російської православної церкви (РПЦ) залишилась тільки Бессарабія, в наслідок чого було утворено Кишинівську єпархію.

У складі РПЦ Кишинівська єпархія проіснувала до 1918 року, коли ці землі були захоплені Румунією. Разом зі зміною політичної влади відбулась і зміна церковного підпорядкування. Парафії на території

Бессарабії були перепідпорядковані Румунському Патріарху. 15 листопада 1923 року офіційно була заснована Бессарабська митрополія. Проти таких дій відразу виступив Синод РПЦ на чолі з Патріархом Тихоном.

У такому становищі Бессарабія проіснувала до початку Другої Світової війни, коли згідно пакту Рібентропа-Молотова Радянському Союзу відходили бессарабські землі. У 1940 році південна та північна частини Бессарабії були передані Українській РСР. А з центральних земель утворено Молдавську РСР.

Під час Другої Світової Війни територію Молдови знову захопила Румунія. Також було відновлено церковну юрисдикцію, що складалась з трьох епархій: Хотинської, Ізмаїльської та епархії Четатя-Абле (Білгород-Дністровської). Після закінчення війни радянська влада відновила Молдавську Республіку в складі СРСР. У травні 1946 року в Бухаресті Патріархи Московський Алексій I та Румунський Никодим підписали угоду, згідно якої територія Молдови стала підпорядковуватись РПЦ. За словами румунських істориків, угода була підписана під прямим тиском радянської влади, оскільки на той час Румунія була “окупована” Червоною армією. На момент “окупації” Бессарабська митрополія нараховувала 1090 церков та 18 монастирів. В 1989 році залишилось тільки 192 церкви та один монастир.

Відновлення митрополії у складі Румунського Патріархату відбулось після того, як 1990 році невдоволений діями правлячого архієрея, вікарний єпископ Бельцький Петро (Педурару) звернувся до Яського митрополита РумПЦ. Після розгляду прохання єпископа Петра (Педурару) Священний Синод РумПЦ видав “Патріарший та Синодальний акт” про створення у її складі на правах автономії Бессарабської митрополії. 19 грудня 1992 році колишній єпископ Московського Патріархату Петро (Педурару) очолив відновлену Бессарабську митрополію в якості місцеземлетителя, а у 1995 році він був освячений РумПЦ в сан митрополита. Після цього Архієрейський Собор РПЦ заборонив єпископу Петру проводити священнослужіння, а Бессарабська митрополія була оголошена “розкольникською”.

Разом з єпископом до РумПЦ перейшла частина кліриків та віруючих Молдови, які не бажали залишатись в Московському Патріархаті. Було оголошено про відновлення діяльності Бессарабської митрополії. Нову структуру підтримали національно-демократичні сили Румунії — Християнсько-демократична народна партія [1].

Відновлення епархій Бессарабської митрополії на території України бере свій

початок з 22—24 жовтня 2007 р., коли на своєму черговому засіданні Священний Синод РумПЦ ухвалив рішення про створення у складі Румунського Патріархату 7 нових епархій. Три з них вирішено відродити на території Молдавії і Придністров'я, які існували до 1944 року. В Румунському Патріархаті заявили, що дане рішення було прийняте на вимогу румунських православних віруючих.

Наприклад, у документі під назвою “Відновлення епархій Бессарабської митрополії — юридичний акт і моральна компенсація”, опублікованому на сайті Відділу зовнішніх церковних зв'язків Румунського Патріархату [2], говорилося, що румунський Синод для винесення даного рішення враховував низку обставин, а саме історичні події, в наслідок яких територія Бессарабії (та її церковна приналежність) переходила від однієї країни до іншої.

В свою чергу, духовні кола України занепокоєні створенням Бессарабської митрополії на території України. Вони вважають, що “...метою створення на території Одеської області румунської Бессарабської митрополії має на меті не тільки духовний прозелітизм, але й пропаганда у середині Української держави ідеї відторгнення від України півдня Одеської області. Бессарабська митрополія — форпост румунського шовінізму на території України” (<http://risu.org.ua>).

Тому, 24 жовтня 2007 року, Синод Української православної церкви (УПЦ) засудив рішення РумПЦ, зазначивши, зокрема, що: “Вищевказані дії РумПЦ становлять загрозу для цілісності не лише Української православної церкви, але й Української держави, оскільки створюють умови для зростання сепаратистських настроїв на Буковині та Одещині” (<http://risu.org.ua>). Заява голови Бессарабської митрополії Петра (Педурару) щодо поширення впливу Румунського Патріархату на територію України та Молдови за рахунок збільшення кількості приходів та епархій викликала незадоволення Священного Синоду РПЦ, який, в свою чергу, виступає проти намагання вторгнутися на “власні” канонічні землі (www.mospat.ru).

Вже 14 листопада 2007 року Священний Синод УПЦ визнав неправомірними дії РумПЦ щодо створення своїх епархій на території України. 24.01.2008р. на сайті РІСУ [3] було повідомлено, що уряд Румунії офіційно затвердив новий статут РумПЦ, який підтвердив створення Бессарабської митрополії.

Духовенство України зі свого боку, висловило своє незадоволення діями РумПЦ. Наприклад, в інтерв'ю російському інтернет-порталу pravoslavie.ru митрополит

Чернівецький і Буковинський Онуфрій заявив, що: “З народом у нас добрі стосунки, а з офіційною РумПЦ натягнуті...” (www.pravoslavie.ru). На думку експертів, таке відношення може пояснюватися тим, що в складі Чернівецької єпархії УПЦ знаходяться близько 100 румуномовних парафій, на які теоретично може претендувати Румунська православна церква.

В свою чергу, патріарх Ієрусалимський Феоділ, не схвалюючи створення Румунським Патріархатом трьох єпархій в рамках Бессарабської митрополії, заявив, що питання відкриття єпархій Бессарабської митрополії “... стосується не тільки братських Російської та Румунської Церков, але й всього православного світу” (www.holy-fire.ru). За словами Патріарха Феоділа, в ієрусалимському Патріархаті розглядають всі деталі та сторони даного питання, говорячи про те, що під час його вирішення необхідно притримуватись “... канонічної системи управління, яка регулює юрисдикційні кордони помісних Православних Церков” (www.holy-fire.ru). Крім того, свою згоду з позицією Московського Патріархату в листах Патріарху Алексію II виказали предстоятели Сербської та Польської православних церков, а також Церкв и Чеських та Словацьких земель (www.apostol.ds8.ru).

На території України у складі Бессарабської митрополії діє одна парафія в селі Камишовка Одеської області (Ізмаїльський район). Настоятелем є священник Анатолій Крестя. Парафія зареєстрована у державних органах як автономна православна парафія. В Одеській області представники УПЦ (МП) перешкоджають відродженню парафій Бессарабської православної митрополії у складі Румунського Патріархату, яка існувала на цій території до II Світової війни (www.atv.odessa.ua).

Румунський Патріархат продовжує поширювати свою владу і на території Чернівецької області. Наприклад, єпископ Сучавський та Редецький Пімен (Зайня) відкрито заявив: “Ми не відмовляємось та ніколи й не відмовлялись від того, щоб центр нашої митрополії був в Чернівцях” (www.mospat.ru).

На території Чернівецької області в трьох районах компактного проживання румунської національної меншини (Герцаївський, Глибоцький, Сторожинецький) діє, так званий, “благочинний-етнічний румун” від РумПЦ, який, відповідно до своїх посадових обов’язків, відповідає за вирішення всіх приходських питань на місці. Румунський Патріархат активно постачає в ці райони церковну літературу, гуманітарну допомогу, тощо.

Останнім часом, румунськими культурними товариствами Чернівецької області активно лобюються питання щодо ймовірного переходу румуномовних приходів під юрисдикцію Румунського Патріархату.

Заключення. Загальновідомо, що в Україні віросповідання є вільними. Разом з тим, доцільно було б звернути увагу на факт поширення впливу РумПЦ на території віросповідання УПЦ. На думку деяких експертів, Румунія за допомогою Бессарабської митрополії на території України прагне посилити прорумунські настрої серед місцевого населення, в першу чергу, віруючого. Такі намагання можуть спричинити виникнення кризової ситуації на міжнаціональному та релігійному підґрунті в районах компактного проживання румунської національної меншини на території України. В свою чергу, це може дестабілізувати суспільно-політичну обстановку в даних районах, поширити сепаратистські тенденції серед місцевого населення. Також, не виключається можливість підтримки з боку духовних осіб Бессарабської митрополії націоналістичних організацій, які прагнуть об’єднатися з Румунією.

Таким чином не виключається, що реалізацією подібних заходів у релігійній сфері, вище воєнно-політичне керівництво Румунії прагне поширити свій вплив на території України.

Література

1. **Калініченко В.** Історія України: 1917—2003 рр. / В. Калініченко, І. Рибалка. — Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2004.
2. **Сайт** Відділу зовнішніх церковних зв’язків Румунського Патріархату. Режим доступу: www.orthodox.org.ua.
3. **Офіційний сайт** РІСУ. Режим доступу: www.risu.org.ua.

В статье анализируется усиление влияния Румынии на территории Украины путем возрождения Бессарабской митрополии, освещаются исторический и политические аспекты в контексте территориальных споров между Украиной и Румынией.

Ключевые слова: Бессарабская митрополия, “Великая Румыния”, Румынская православная церковь, румынское национальное меньшинство, румыноязычный.

The article deals with the empowerment of Romania on the territory of Ukraine through the renaissance of Bessarabian archdiocese and describes the historical and political aspects in the scope of territorial disputes between Ukraine and Romania.

Key words: Bessarabian archdiocese, Greater Romania, Romanian Orthodox Church, Romanian national minority, Rumanian speaker.